

DOI: 10.18559/SOEP.2017.5.8

Wiktoria Domagała

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Ekonomii,
Katedra Makroekonomii i Badań nad Rozwojem
wiktoria.domagala@ue.poznan.pl

ZRÓŻNICOWANIE SKALI POZIOMEJ SEGREGACJI ZAWODOWEJ WEDŁUG PŁCI W KRAJACH OECD¹

Streszczenie: W artykule podjęto się oceny skali występowania poziomej segregacji zawodowej według płci w krajach wysoko rozwiniętych, należących do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Ponadto założono, że w badanym okresie skala omawianego zjawiska różnicuje badane grupy krajów oraz wykazuje się niewielką dynamiką zmian. Przyjęto perspektywę długookresową, tj. prowadzone analizy empiryczne obejmują lata 1990–2014. W pierwszej części artykułu zaprezentowano procedurę analizy skupień, niezbędnej do kategoryzacji badanych krajów ze względu na występujące nierówności płci w sferze gospodarczej. Kolejną część opracowania miała na celu przedstawienie zróżnicowania zatrudnienia według płci i sektorów ekonomicznych. Następnie określono skalę feminizacji sektorów rolnictwa, przemysłu oraz usług. Kolejno dokonano syntetycznej oceny skali występowania i zróżnicowania poziomej segregacji zawodowej w badanych grupach państw. W Zakończeniu zaprezentowano najważniejsze wnioski oraz kierunek dalszych badań.

Słowa kluczowe: rynek pracy, segregacja zawodowa, płęć.

Klasyfikacja JEL: J24, J70.

---

¹ Artykuł powstał w ramach projektu badawczego finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki nr 2015/19/N/HS4/00325.

THE DIVERSIFICATION OF SCALES OF HORIZONTAL GENDER SEGREGATION IN THE OECD COUNTRIES

Abstract: The aim of the paper is to evaluate the scale of horizontal gender segregation in highly developed countries, belonging to the Organisation of Economic Cooperation and Development. Moreover, the paper assumes that the scale of this phenomenon differentiates the analysed countries and the observed changes are barely dynamic. The time scope of the empirical study covers the period between 1990 and 2014. In the first part, the paper presents a cluster analysis, which is significant to make an exact classification of the OECD countries in respect of occupational gender inequality. Secondly, the paper shows the employment pattern according to gender and economic sectors as well as the amount of feminisation. Next, the paper takes into consideration and evaluates the diversification of scales of horizontal gender segregation in the clusters of the OECD countries. To sum up, the most important conclusions and recommendations are shown.

Keywords: labour market, segregation, gender.

Wstęp

Tematyka artykułu dotyczy zjawiska segregacji zawodowej według płci, które ma charakter społeczno-ekonomiczny i wpływa na odmienną pozycję zawodową kobiet i mężczyzn na rynku pracy. W literaturze przedmiotu pojęcie słoczenia kobiet w nielicznych zawodach zostało zdefiniowane przez F. Edgewortha [1922], natomiast w latach 70. XX wieku koncepcja ta została rozwinięta przez B. Bergmann [1974] jako teoria segregacji zawodowej. Uwarunkowań omawianego zjawiska upatrywano zarówno w uprzedzeniach co do pracy kobiet opartych na stereotypach (teoria uprzedzeń osobistych G.S. Beckera [1985] czy kosztu informacji K.J. Arrowa [1972]), jak i w podejściu kobiet i mężczyzn do pracy zawodowej, o czym dyskutowali w ramach teorii kapitału ludzkiego m.in. H. Zellner [1972] oraz S. Polachek [1981]. Z kolei badania prowadzone przez P.B. Doeringera oraz M.J. Piore'a [1971] wskazywały na koniunkturę gospodarczą jako determinantę segregacji zawodowej według płci (koncepcja dualnego rynku pracy). Badania problematyki segregacji zawodowej, rozumianej jako podział zatrudnionych kobiet i mężczyzn według sekcji gospodarki oraz grup zawodowych, koncentrują się wokół analizy jej uwarunkowań oraz skutków z perspektywy: zmian kulturowych [Reszke 1991; Beneria 2003; Piketty 2015], rynku pracy [Adnett 1996; Jarmołowicz i Kalinowska 2008, Kryń-

ska i Kwiatkowski 2013], a także polityki społeczno-gospodarczej państwa [Kwiatkowska 2006; Kalinowska-Sufinowicz 2013; Therborn 2015]. Szersza perspektywa – zarówno w ujęciu przedmiotowym, jak i terytorialnym oraz czasowym – stała się domeną badaczy zajmujących się opracowywaniem raportów organizacji międzynarodowych, m.in.: Organizacji Narodów Zjednoczonych, OECD czy Unii Europejskiej.

W niniejszym artykule jako cel wyznaczono ocenę zróźnicowania skali poziomej segregacji zawodowej według płci w krajach należących do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Przyjęto, że pozioma segregacja zawodowa jest zjawiskiem różnicującym sytuację kobiet i mężczyzn pod względem możliwości zatrudnienia w poszczególnych sektorach ekonomicznych². Problemem badawczym podejmowanym w opracowaniu jest wyraźna dysproporcja pomiędzy badanymi krajami w kontekście skali występowania obserwowanego zjawiska. Ponadto założono brak statystycznej istotności zmian w zakresie występowania poziomej segregacji zawodowej według płci na analizowanych rynkach pracy w badanym okresie.

Zakres przestrzenny artykułu obejmuje 34 kraje należące do OECD (wszystkie kraje członkowskie w 2015 roku). Z kolei zakres czasowy został wyznaczony na lata 1990–2014, co ma na celu ukazanie wieloletniej perspektywy oraz wyciągnięcie wniosków opartych na długookresowych obserwacjach. W artykule wykorzystano krytyczną analizę literatury oraz wnioskowanie dedukcyjne, a spośród metod ilościowych należy wskazać na narzędzia statystyki opisowej oraz analizę skupień. Jako główne źródło danych empirycznych przywołano bazy danych Banku Światowego (Gender Statistics; World Development Indicators). Analiza statystyczno-ekonomiczna znalazła swój początek w grupowaniu krajów OECD metodą analizy skupień według zmiennych charakteryzujących sytuację kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Kolejnym zadaniem badawczym było przeprowadzenie analizy zróźnicowania zatrudnienia według płci i sektorów ekonomicznych, a także ich feminizacji. Końcowym etapem opracowania była ocena skali występowania poziomej segregacji zawodowej według płci w poszczególnych grupach badanych państw. W Zakończeniu przedstawiono najważniejsze wnioski z przeprowadzonych badań oraz kierunek dalszych badań.

---

² Dokładniejsze analizy teoretyczne omawianego pojęcia zostały zamieszczone we wcześniejszym artykule autorki [Domagała 2016].

1. Analiza skupień państw OECD

Założeniem analizy skupień jest kategoryzacja badanych krajów wysoko rozwiniętych pod względem sytuacji kobiet i mężczyzn na rynku pracy w celu identyfikacji grup państw wewnętrznie jak najbardziej homogenicznych oraz jak najbardziej różniących się pomiędzy wyodrębnionymi grupami. Początkowo dokonano przeglądu baz danych Banku Światowego, Międzynarodowej Organizacji Pracy, OECD oraz Światowego Forum Ekonomicznego. Na tej podstawie wyodrębniono grupę miar charakteryzujących sytuację na rynku pracy w kontekście nierówności płci w badanych krajach. W ramach przeprowadzonych analiz wyodrębniono mierniki ukazujące relacje między płciowe w zakresie aktywności ekonomicznej, zatrudnienia, bezrobocia, a także funkcjonowania podmiotów na rynku pracy oraz w sferze gremiów decyzyjnych:

- stosunek współczynnika aktywności ekonomicznej kobiet (w %) do współczynnika aktywności ekonomicznej mężczyzn (w %), ukazujący odchylenia od stanu równości płci (osiąganego dla jedności) [ILO 2016],
- miernik zróżnicowania zatrudnienia przedstawiający lukę płciową pomiędzy wskaźnikiem zatrudnieniem kobiet a wskaźnikiem zatrudnienia mężczyzn (w %) [World Bank 2016b],
- udział kobiet w grupie pracowników charakteryzujących się niepełnym wymiarem czasu pracy (w %), wskazujący na feminizację tej kategorii pracujących [OECD 2016].
- stosunek stopy bezrobocia długookresowego kobiet (w %) do stopy bezrobocia długookresowego mężczyzn (w %), ukazujący odchylenia od stanu równości płci (osiąganego dla jedności) [World Bank 2016b].
- funkcjonowanie podmiotów w sferze pracy mierzone indeksem *Economic Participation*³, który uwzględnia istnienie trzech luk między płciowych w zakresie: aktywności ekonomicznej (*participation gap*), wynagrodzeń (*remuneration gap*) oraz awansu społeczno-ekonomicznego (*advancement gap*) [World Economic Forum 2016],

---

³ Indeks *Economic Participation* jest opracowywany i publikowany przez Światowe Forum Ekonomiczne jako subindeks wskaźnika *Global Gender Gap Index* liczonego na podstawie danych ilościowych Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILOSTAT), Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (*Human Development Reports*) oraz danych jakościowych Światowego Forum Ekonomicznego (*Executive Opinion Survey*) [World Economic Forum 2016].

- funkcjonowanie podmiotów w sferze gremiów decyzyjnych mierzone indeksem *Political Empowerment*⁴, który ukazuje udział kobiet i mężczyzn w obu izbach parlamentu, na stanowiskach ministerialnych oraz na stanowisku premiera [World Economic Forum 2016].

W toku dalszej procedury zgromadzono dane dla 34 badanych państw OECD, a zakres czasowy analizy obejmował lata 1990–2014⁵. Zmienne zo-

Tabela 1. Etapy analizy skupień krajów OECD ze względu na występowanie nierówności płci na rynku pracy

Etap	Grupa
1. Usunięcie jednej krawędzi dendrogramu i otrzymanie dwóch grup państw	A) Chile, Grecja, Hiszpania, Meksyk, Turcja, Włochy; B) Australia, Austria, Belgia, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Holandia, Islandia, Irlandia Izrael, Japonia, Kanada, Korea Południowa, Luksemburg, Niemcy, Norwegia, Nowa Zelandia, Polska, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania
2. Przeprowadzenie procedury analizy skupień wyłącznie dla grupy B, w wyniku której usunięto kolejne dwie krawędzie* i otrzymano trzy grupy państw	C) Japonia, Korea Południowa; D) Austria, Belgia, Czechy, Estonia, Francja, Izrael, Luksemburg, Niemcy, Polska, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Węgry; E) Australia, Dania, Finlandia, Holandia, Islandia, Irlandia, Kanada, Norwegia, Nowa Zelandia, Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania
3. Wyodrębnienie i opisanie grup krajów OECD, które zostały przyjęte do dalszych badań empirycznych.	I. Chile, Grecja, Hiszpania, Meksyk, Turcja, Włochy; II. Japonia, Korea Południowa; III. Austria, Belgia, Czechy, Estonia, Francja, Izrael, Luksemburg, Niemcy, Polska, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Węgry; IV. Australia, Dania, Finlandia, Holandia, Islandia, Irlandia, Kanada, Norwegia, Nowa Zelandia, Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania

* Usunięto krawędź opisaną największą odległością, jednak biorąc pod uwagę kolejny przyrost, który okazał się znacznie większy od pozostałych (zbliżony do maksymalnego), arbitralnie podzielono uzyskany dendrogram na trzy grupy.

Źródło: na podstawie obliczeń wykonanych w programie Statistica (program dostępny za pośrednictwem Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu).

⁴ Indeks *Political Empowerment* jest opracowywany i publikowany przez Światowe Forum Ekonomiczne jako subindeks wskaźnika *Global Gender Gap Index* liczonego na podstawie danych ilościowych *Inter-Parliamentary Union* [World Economic Forum 2016].

⁵ W wypadku braku danych przyjęto możliwie najdłuższy okres badawczy, co może różnicować zakres czasowy analiz prowadzonych dla poszczególnych krajów.

stały ujednolicone, a braki danych zastąpiono średnią wartością poszczególnych zmiennych w analizowanym okresie. W przeprowadzonej analizie skupień wykorzystano odległości euklidesowe oraz metodę Warda⁶. Analiza została podzielona na trzy etapy. Na etapie pierwszym oraz drugim w celu podzielenia otrzymanego dendrogramu dokonano uporządkowania niemalejąco wszystkich odległości pomiędzy kolejno tworzonymi zbiorami. Następnie obliczono przyrosty tych odległości i wyznaczono maksymalny. Krawędź opisana maksymalną odległością oraz wszystkie od niej dłuższe zostały usunięte z dendrogramu. Poszczególne etapy analizy skupień szczegółowo przedstawiono w tabeli 1.

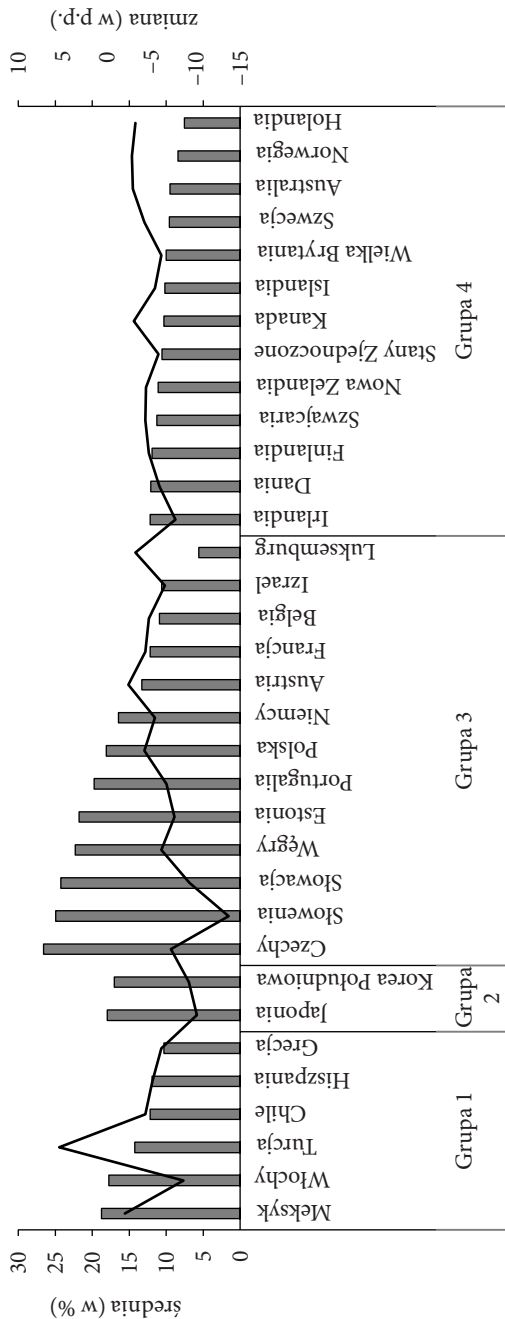
2. Zróżnicowanie zatrudnienia według płci i sektorów ekonomicznych

Obserwację zakresu poziomej segregacji zawodowej według płci należy rozpocząć od analizy zasobu siły roboczej kobiet z uwzględnieniem kryterium sektora ich zatrudnienia. Jest to również niezbędne narzędzie do sprawdzenia poprawności założenia o stłoczeniu kobiet w poszczególnych sektorach ekonomicznych, a także zróżnicowaniu tego zjawiska pomiędzy badanymi grupami krajów.

Wykorzystując narzędzia statystyki opisowej zaobserwowano, że we wszystkich badanych grupach krajów OECD w sektorze rolniczym⁷ przeciętnie najmniej kobiet zatrudnionych było w latach 1990–2014. Wyjątek stanowiła Turcja, gdzie w badanym okresie połowa wszystkich pracujących kobiet znalazła zatrudnienie w omawianym sektorze. Ponadto grupa I charakteryzowała się najwyższym odsetkiem zatrudnionych kobiet w tym sektorze – 13,9%, kolejno grupa II – 7,2%, grupa III – 4,45% (w tym Polska – 15%) oraz grupa IV – 2,16%. W badanym okresie zaobserwowano zatem niski przeciętny udział kobiet pracujących w sektorze rolniczym, co rodzi pytanie o strukturę ich zatrudnienia w dwóch pozostałych sektorach ekonomicznych. Dane do analizy zatrudnienia kobiet w przemyśle zostały zaprezentowane na rysunku 1.

⁶ W celu sprawdzenia poprawności przeprowadzonej analizy skupień, posłużono się kontrolnie metodą *k*-średnich. Wynik analizy skupień przy zastosowaniu obydwu metod pozostał niezmienny.

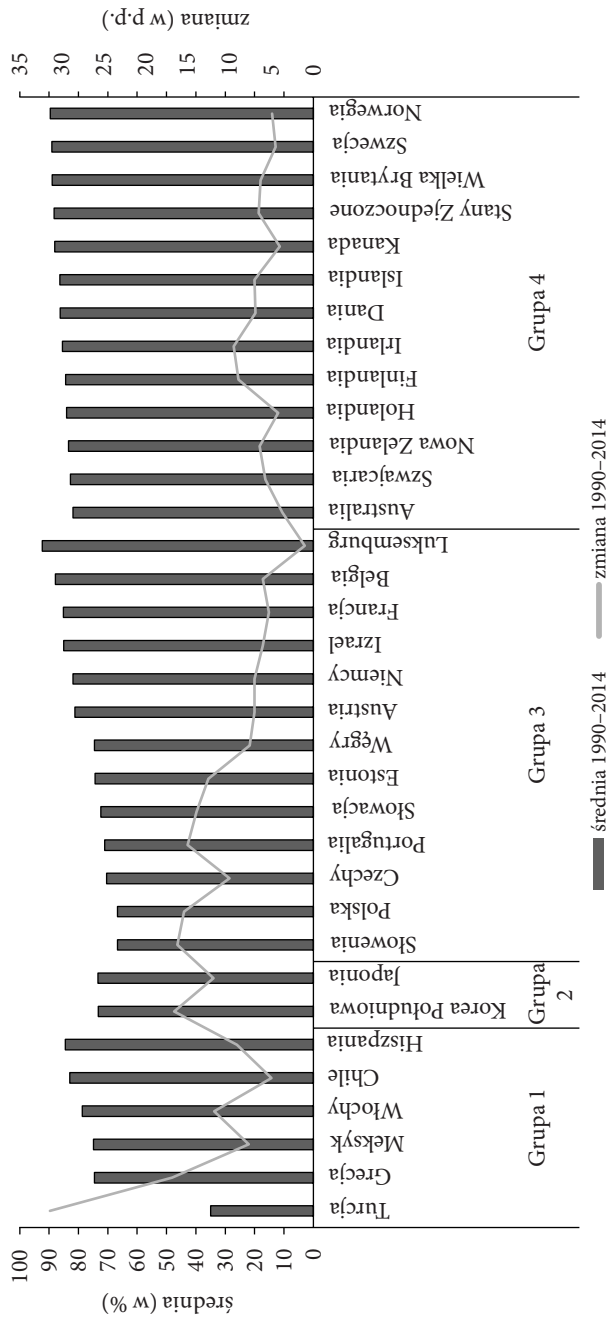
⁷ Do analizy przyjęto zmienną określającą udział kobiet pracujących w rolnictwie wśród ogółu pracujących kobiet w danej gospodarce. Przeanalizowano wartości przeciętne dla lat 1990–2014 (w %). Grupy krajów zostały wyodrębnione na podstawie analizy skupień [World Bank 2016b].

Rysunek 1. Kobiety pracujące w sektorze przemysłu w krajach OECD

Objaśnienia: Do analizy przyjęto zmienną określającą udział kobiet pracujących w przemyśle w ogóle pracujących kobiet w danej gospodarce. Przedstawiono wartości przeciętne dla lat 1990–2014 (w %) oraz zmianę pomiędzy latami brzegowymi (w p.p.). W wypadku braków danych przyjęto najdłuższy dostępny okres badawczy. Grupy krajów zostały wyodrębnione na podstawie analizy skupień. Kraje w poszczególnych grupach zostały uszeregowane według malejącego odsetka kobiet pracujących w przemyśle.

Źródło: na podstawie: [World Bank 2016b].

Rysunek 2. Kobiety pracujące w sektorze usług w krajach OECD

Objaśnienia: Do analizy przyjęto zmienną określającą udział kobiet pracujących w usługach w ogóle pracujących kobiet w danej gospodarce. Przedstawiono wartości przeciętne dla lat 1990–2014 (w %) oraz zmianę pomiedzy latami brzegowymi (w p.p.). W wypadku braków danych przyjęto najdluzszy, dostepny okres badawczy. Grupy krajow zostaly wyodrebnione na podstawie analizy skupien. Kraje w poszczegolnych grupach zostaly uszeregowane wedlug rosnacego udzialu kobiet pracujacych w uslugach.

Źródło: na podstawie: [World Bank 2016b].

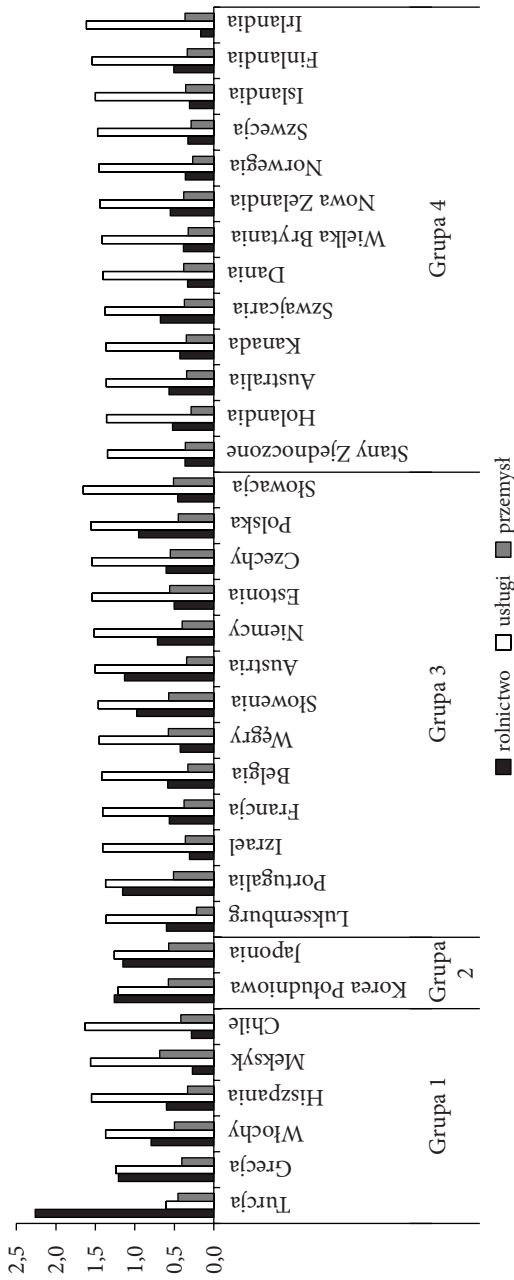
W analizowanym okresie najwyższy przeciętny udział kobiet w zatrudnieniu w przemyśle zaobserwowano w krajach grupy III – blisko 18%. Jednocześnie kraje posttransformacyjne, należące do analizowanej grupy, charakteryzowały się największym spadkiem udziału pracujących kobiet w danym sektorze. Najbardziej homogenicznymi grupami okazały się grupa II oraz IV, gdzie przeciętny odsetek zatrudnionych kobiet w przemyśle ukształtował się na poziomie odpowiednio: 17 i 10%. W grupie I odnotowano 14% udział kobiet pracujących w przemyśle (najwyższy przyrost zatrudnienia kobiet zaobserwowano w Turcji). Na podstawie rysunku 2 analizie poddano kolejny sektor ekonomiczny – usługi.

Większość analizowanych gospodarek to gospodarki oparte na usługach, gdzie poboczną rolę odgrywały rolnictwo i przemysł. We wszystkich analizowanych krajach (z wyjątkiem Turcji) kobiety najczęściej pracują w usługach, co jest związane nie tylko z wielkością i dynamicznym rozwojem tego sektora, ale również z brakiem barier fizycznych dla kobiet (charakterystycznych dla przemysłu). W analizowanych grupach państw, grupa IV charakteryzowała się w badanym okresie przeciętnie najwyższym udziałem kobiet zatrudnionych w usługach oraz jednocześnie najniższym przyrostem ich udziału, co wskazuje na względną stałość tego zjawiska w czasie. Kolejno, grupa III oraz II okazały się wewnątrznie jednolite w kontekście udziału kobiet i dynamiki zmian tego udziału w zatrudnieniu w usługach. W przypadku najbardziej zróżnicowanej grupy I (przede wszystkim ze względu na Turcję – zarówno najniższy stan, jak i największa zmiana udziału – por. rysunek 2), również wykazano istnienie zjawiska stłoczenia kobiet w sektorze usług.

3. Feminizacja sektorów ekonomicznych w krajach OECD

Mając na uwadze zakres poziomej segregacji zawodowej, scharakteryzowanej poprzez udział kobiet w poszczególnych sektorach ekonomicznych, kolejno należy dokonać przeglądu wskaźników ich feminizacji (rysunek 3).

Przyglądając się otrzymanym wskaźnikom feminizacji sektora rolniczego, zaobserwowano wyraźną dysproporcję pomiędzy grupą I oraz II, gdzie w badanym okresie na każdych 100 zatrudnionych mężczyzn pracowało odpowiednio 90 oraz 120 kobiet (wartości średnie dla wszystkich krajów z danej grupy), a grupą III – gdzie wskaźnik feminizacji ukształtował się na poziomie 69 – oraz grupą IV charakteryzującą się najniższym poziomem

Rysunek 3. Wskaźniki feminizacji sektorów ekonomicznych w krajach OECD

Objaśnienia: Do analizy przyjęto wartości średnie wskaźników feminizacji dla lat 1990–2014 (w %), które obliczono na podstawie udziału pracujących kobiet i mężczyzn w poszczególnych sektorach ekonomicznych w badanym okresie. W wypadku braków danych przyjęto najdłuższy dostępny okres badawczy. Grupy krajów zostały wyodrębnione na podstawie analizy skupień. Kraje w poszczególnych grupach zostały uszeregowane według rosnących wskaźników feminizacji w sektorze usług. Wskaźnik feminizacji o wartości 1 oznacza równość płci, w przedziale od 0 do 1 – nadreprezentację pracujących mężczyzn w danym sektorze, natomiast powyżej 1 – nadreprezentację pracujących kobiet w danym sektorze.

Źródło: na podstawie: [World Bank 2016a].

feminizacji sektora rolniczego – 42⁸. Odmienna sytuacja została zaobserwowana dla wskaźników feminizacji sektora usług – we wszystkich badanych grupach omawiana zmienna (w ujęciu przeciętnym) ukształtowała się najwyższym poziomie w porównaniu z pozostałymi sektorami. Usługi okazały się najbardziej sfeminizowane w krajach grupy III, gdzie na 100 pracujących mężczyzn zatrudnienie znalazło 147 kobiet. W grupie IV przeciętna wartość wskaźnika feminizacji wyniosła 143, natomiast w grupie I i II odpowiednio 132 oraz 123. Z kolei w funkcjonowaniu oraz charakterze zawodów wykonywanych w ramach sektora przemysłowego można upatrywać uwarunkowań jego maskulinizacji we wszystkich badanych grupach krajów OECD w omawianym okresie badawczym.

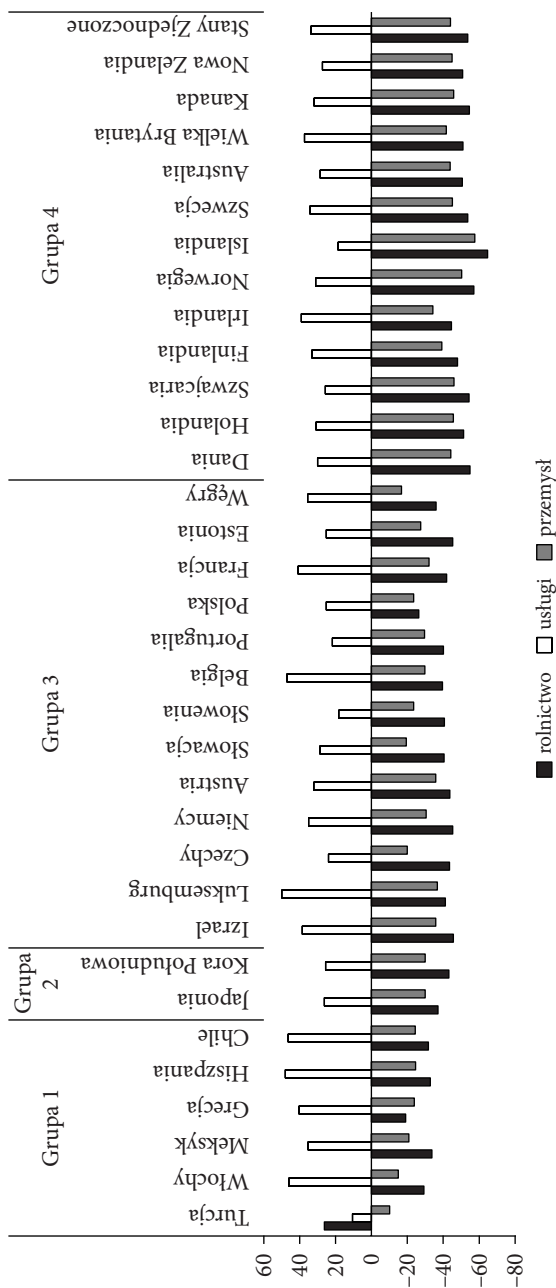
4. Ocena skali występowania poziomej segregacji zawodowej

Znając strukturę zatrudnienia kobiet i mężczyzn w poszczególnych grupach badanych krajów, należy się przyjrzeć skali zjawiska poziomej segregacji zawodowej. Narzędziem służącym proponowanej analizie jest macierz segregacji zawodowej, która wskazuje na względną skalę niedoreprezentowania lub nadreprezentacji kobiet w poszczególnych sektorach ekonomicznych. Macierz segregacji zawodowej porównuje udział kobiet lub mężczyzn w zatrudnieniu danej sekcji z poziomem charakterystycznym dla całej gospodarki. Mierzy zatem odchylenia partycypacji kobiet lub mężczyzn w poszczególnych sektorach od poziomu, który wyznacza wskaźnik zatrudnienia [Blackburn 2009, s. 4]. Dane do oceny skali stłoczenia kobiet w poszczególnych sektorach ekonomicznych zostały zaprezentowane na rysunku 4.

W analizowanym okresie we wszystkich badanych grupach krajów OECD zaobserwowano zjawisko nadreprezentacji kobiet zatrudnionych w sektorze usług (we wszystkich analizowanych krajach doszło również do wzrostu zatrudnienia kobiet w tym sektorze) oraz ich niedoreprezentowania wśród pracujących w sektorze rolniczym (we wszystkich analizowanych

---

⁸ Analiza sektora rolniczego dostarcza wyjątkowo ciekawych spostrzeżeń na tle pozostałych sektorów ekonomicznych. Uwagę przyciągają Turcja oraz Korea Południowa (na każdym 100 pracujących mężczyzn przypada odpowiednio 226 oraz 126 pracujących kobiet), gdzie omawiane wskaźniki były wyższe niż w przypadku pozostałych sektorów. Jednocześnie w takich krajach, jak: Grecja, Japonia, Portugalia, Słowenia, Austria i Polska, zaobserwowano w badanym okresie jedynie niewielkie odchylenia wskaźnika feminizacji od jedności, co pozwala przypuszczać, że sektor ten cechuje się względną równością płci w kontekście zatrudnienia.

Rysunek 4. Skala niedoreprezentacji (nadreprezentacji) kobiet w poszczególnych sektorach ekonomicznych w krajach OECD

Objaśnienia: Identyfikacji skali niedoreprezentowania (nadreprezentacji) kobiet w poszczególnych sektorach ekonomicznych dokonano na podstawie porównań udziału zatrudnionych kobiet (*female paid employees*) w poszczególnych sektorach ekonomicznych z udziałem kobiet zatrudnionych w ogóle w danym kraju. Następnie dokonano analizy znaków (+/-) otrzymanych różnic. Dodatkowo oznaczają nadreprezentację kobiet pracujących w danym sektorze, natomiast ujemne – niedoreprezentowanie. Dane przyjęte do analizy są wartościami średnimi z okresu 1990–2014. W wypadku braków danych przyjęto najdłuższy dostępny okres badawczy. Grupy krajów zostały wyodrębnione na podstawie analizy skupień. Przyjęto następującą skalę do oceny stopnia niedoreprezentowania/nadreprezentacji kobiet w danym sektorze ekonomicznym (wartości w ujęciu bezwzględny): (0; 1) równość; (2; 9) bardzo niski; (10; 17) niski; (18; 25) średni; (26; 33) wysoki; 34 i więcej – bardzo wysoki.

Źródło: na podstawie [World Bank 2016a].

krajach doszło do spadku zatrudnienia kobiet w rolnictwie) i przemysłowym (we wszystkich analizowanych krajach doszło do spadku zatrudnienia kobiet w przemyśle, z wyjątkiem Turcji) (rysunek 4) [World Bank 2016a]. Jednocześnie natężenie omawianego zjawiska znacznie zróźnicowało badane grupy państw. W sektorze usług najwyższą przeciętną wartość wskaźnika natężenia odnotowano w krajach grupy I (bardzo wysoki poziom nadreprezentacji pracujących kobiet), kolejno w grupie III i IV (wysoki poziom) oraz najniższą w grupie II (średni poziom). Sektor rolniczy jedynie w krajach grupy I charakteryzował się średnim poziomem niedoreprezentowania zatrudnionych kobiet, w pozostałych grupach natężenie zjawiska zostało określone jako bardzo wysokie. W wypadku przemysłu niedoreprezentowanie kobiet w zatrudnieniu w krajach grup II i III określono jako wysokie, w grupie IV jako bardzo wysokie, natomiast w grupie I – jako średnie.

Z perspektywy długookresowej podział zatrudnionych kobiet i mężczyzn według sektorów ekonomicznych w badanych krajach OECD można również uznać za zjawisko trwałe i niezmiennie w czasie. Analizując współczynniki zmienności udziału kobiet zatrudnionych w rolnictwie (z wyjątkiem Chile 11%) oraz w przemyśle (wyjątki: Austria 13%; Czechy 12%), można stwierdzić, że kształtowały się one na poziomie niższym niż 10%, co oznacza brak statystycznej istotności obserwowanych zmian [obliczenia własne na podstawie: World Bank 2016a]. Należy zatem stwierdzić, że niedoreprezentowanie kobiet w zatrudnieniu w sektorze rolniczym (w przypadku Turcji – zjawisko nadreprezentacji) i przemysłowym było immanentną cechą rynków pracy w analizowanych grupach krajów OECD w badanym okresie. Jednocześnie zauważyć należy pogłębianie się feminizacji sektora usług. Współczynniki zmienności wskazują na brak statystycznej istotności obserwowanych zmian w badanym okresie jedynie w Turcji oraz Japonii. Z kolei w grupie IV zaobserwowano przeciętną zmienność udziału kobiet wśród zatrudnionych w usługach na poziomie powyżej 40% [obliczenia własne na podstawie: World Bank 2016a]. Kierunek tych zmian jednoznacznie wskazuje na pogłębianie się nadreprezentacji kobiet w zasobie pracy omawianego sektora. Zaobserwowane prawidłowości w ujęciu makroekonomicznym przyczyniają się do intensyfikacji natężenia skali poziomej segregacji zawodowej we wszystkich badanych grupach krajów OECD, choć tempo zachodzących zmian oraz ich zakres przedmiotowy jest zróźnicowany (np. Turcja w grupie 1; grupa 2).

Zakończenie

Przeprowadzone analizy potwierdziły istnienie zjawiska różnicującego sytuację kobiet i mężczyzn pod względem możliwości zatrudnienia w poszczególnych sektorach ekonomicznych. Wykazano, że kobiety najczęściej znajdują zatrudnienie w usługach, natomiast w sektorach rolniczym oraz przemyśle są wciąż niedoreprezentowane. Wyjątek stanowią jednak kraje, których produkcja globalna oparta jest w zdecydowanej większości na wybranym sektorze (np. rolnictwo w Turcji) lub w których względy kulturowe bądź religijne wprowadzają ograniczenia co do pracy kobiet i mężczyzn (np. Japonia czy Korea Południowa). Jednocześnie bez względu na zróżnicowanie skali poziomej segregacji zawodowej pomiędzy badanymi grupami państw OECD zaobserwowano brak statystycznej istotności zmian w zakresie jej występowania na analizowanych rynkach pracy w badanym okresie.

Stworzenie uniwersalnego wzorca badanych krajów pod względem zakresu skali oraz natężenia występowania poziomej segregacji zawodowej jest utrudnione poprzez występowanie krajów wpływających na dywersyfikację badanych zmiennych. Pozwala to zadać pytania o uwarunkowania występujących rozbieżności. Przypuszczać można, że tkwią one w specyfice poszczególnych systemów gospodarczych, a także prowadzonej polityki państwa. Niewykluczony jest także wpływ czynników o charakterze społecznym, m.in.: norm kulturowych czy religii. Wstępnie zidentyfikowane tu uwarunkowania poziomej segregacji według płci pozostają zatem niezwykle ważnym obszarem do dalszych, bardziej pogłębionych badań literaturowych oraz empirycznych.

Bibliografia

- Adnett, N., 1996, *European Labour Markets: Analysis and Policy*, Addison Wesley Longman, London.
- Arrow, K.J., 1972, *The Theory of Discrimination*, w: Ashenfelter, O., Rees, A. (eds.), *Discrimination in Labor Markets*, Princeton University Press, Princeton, s. 3–33.
- Becker, G.S., 1985, *Human Capital, Effort, and the Sexual Division of Labor*, *Journal of Labor Economics*, vol. 3, iss. 1, Part 2, s. 33–58.
- Beneria, L., 2003, *Gender, Development, and Globalization: Economics as if People Mattered*, Routledge, London.

- Bergmann, B.R., 1974, *Occupational Segregation, Wages and Profits when Employers Discriminate by Race or Sex*, Eastern Economic Journal, vol. 1, iss. 2, s. 103–110.
- Blackburn, R.M., 2009, *Measuring Occupational Segregation and its Dimension of Inequality and Difference*, Cambridge Studies in Social Research, no. 12, SSRG Publications, Cambridge University, s. 1–18.
- Doeringer, P., Piore, M., 1971, *Internal Labor Markets and Manpower Analysis*, D.C. Heath, Lexington, Mass.
- Domagała, W., 2016, *Gender Inequality on the Labour Market in Highly Developed Countries*, Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze, nr 4, s. 42–51.
- Edgeworth, F.Y., 1922, *Equal Pay to Men and Women for Equal Work*, The Economic Journal, vol. 32, no. 128, s. 431–457.
- ILO, 2016, *ILOStat Database*, International Labour Organisation, <http://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/lang-en/index.htm> [dostęp: 6.06.2016].
- Jarmołowicz, W., Kalinowska, B., 2008, *Praca i płaca kobiet na polskim i unijnym rynku pracy*, w: Jarmołowicz, W. (red.), 2008, *Przemiany na współczesnym rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań, s. 149–171.
- Kalinowska-Sufinowicz, B., 2013, *Polityka społeczno-gospodarcza państwa wobec pracy kobiet*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Kryńska, E., Kwiatkowski E., 2013, *Podstawy wiedzy o rynku pracy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Kwiatkowska, W., 2006, *Aktywna polityka państwa na rynku pracy w Polsce w latach 2000–2003*, Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Oeconomica, nr 201/2006, s. 19–42.
- OECD, 2016, *OECD Statistics*, <http://stats.oecd.org/> [dostęp: 6.06.2016].
- Piketty, T., 2015, *Ekonomia nierówności*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa.
- Polachek, S.W., 1981, *Occupational Self-Selection: A Human Capital Approach to Sex Differences in Occupational Structure*, The Review of Economics and Statistics, vol. 63, no. 1, s. 60–69.
- Reszke, I., 1991, *Nierówności płci w teoriach. Teoretyczne wyjaśnienie płci w sferze zawodowej*, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa.
- Therborn, G., 2015, *Nierówność, która zabija. Jak globalny wzrost nierówności niszczy życie milionów i jak z tym walczyć*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- World Bank, 2016a, *Gender Statistics*, <http://datatopics.worldbank.org/gender/thematic-data> [dostęp: 1.06.2016].
- World Bank, 2016b, *World Development Indicators*, <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators> [dostęp: 1.06.2016].

World Economic Forum, 2016, *Gender Gap Reports*, <http://www.weforum.org/>
[dostęp: 5.06.2016]

Zellner, H., 1972, *Discrimination Against Women, Occupational Segregation, and the Relative Wage*, *The American Economic Review*, vol. 62, no. 1/2, s. 157–160.

Zeliaś, A., 2000, *Metody statystyczne*, PWE, Warszawa.